

Механізм формування та використання майнового потенціалу підприємства

Предмет дослідження – сукупність механізмів формування і використання майнового потенціалу підприємства.

Метою написання статті є дослідження окремих теоретичних положень та методичних підходів до формування та використання майнового потенціалу підприємства і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності його використання в умовах ринкової економіки.

Методологія проведення роботи методи аналізу порівняння та узагальнення у статті проаналізовано економічний зміст та механізми формування майнового потенціалу підприємства.

Результати роботи - було розкрито поняття «потенціал підприємства» та виділено механізми його формування. Розглянуто погляди науковців щодо сутності поняття «майно підприємства». Визначено внутрішні та зовнішні по відношенню до підприємства фактори, що впливають на майновий потенціал. Досліджено економічну сутність майнового потенціалу підприємства та запропоновано визначення цього поняття.

Висновки - досліджено майновий потенціал підприємства як сукупну можливість його ресурсів забезпечувати досягнення намічених результатів діяльності, слід розглядати кожну складову майнового потенціалу не ізольовано саму по собі, а в системі. Лише в процесі взаємодії між собою в єдиній системі, компоненти майнового потенціалу підприємства дозволяють отримати інтегрований ефект, який можна визначити як суму ефектів від функціонування окремих складових частин.

Ключові слова: Потенціал, майно, формування, актив, економічна наука.

Механизм формирования и использования имущественного потенциала предприятия

Предмет исследования - совокупность механизмов формирования и использования имущественного потенциала предприятия.

Целью написания статьи является исследование отдельных теоретических положений и методических подходов к формированию и использованию имущественного потенциала предприятия и практических рекомендаций по повышению эффективности его использования в условиях рыночной экономики.

Методология проведения работы методы анализа сравнения и обобщения в статье проанализировано экономическое содержание и механизмы формирования имущественного потенциала предприятия.

Результаты работы - было раскрыто понятие «потенциал предприятия» и выделены механизмы его формирования. Рассмотрены взгляды ученых о сущности понятия «имущество предприятия». Определены внутренние и внешние по отношению к предприятию факторы, влияющие на имущественный потенциал. Исследована экономическая сущность имущественного потенциала предприятия и предложено определение этого понятия.

Выводы - исследованы имущественный потенциал предприятия как совокупную возможность его ресурсов обеспечивать достижение намеченных результатов деятельности, следует рассматривать каждую составляющую имущественного потенциала не изолированно саму по себе, а в системе. Только в процессе взаимодействия между собой в единой системе, компоненты имущественного потенциала предприятия позволяют получить интегрированный эффект, который можно определить как сумму эффектов от функционирования отдельных составных частей.

Ключевые слова: Потенциал, имущество, формирования, актив, экономическая наука.

TRUSH U.L.

SHETELA O.M.

The mechanism of formation and use of property potential of the enterprise

Subject of study - set of mechanisms of formation and use of property potential of the enterprise.

The purpose of writing an article. is the study of individual theoretical provisions and methodological approaches to the formation and use of property potential of the enterprise and practical recommendations to improve the efficiency of its use in a market economy.

Methodology of work methods of analysis of comparison and generalization in the article the economic content and mechanisms of formation of property potential of the enterprise are analyzed.

Results of work - the concept of "enterprise potential" was revealed and mechanisms for its formation were identified. The views of scientists on the essence of the concept of "enterprise property" are considered. The factors affecting the property potential are determined internally and externally to the enterprise. The economic essence of property potential of the enterprise is investigated and the definition of this concept is proposed.

Conclusions - property potential of the enterprise as a cumulative opportunity of its resources to achieve the intended results of activity is investigated, each component of property potential should be considered not in isolation by itself, but in the system. Only in the process of interaction with one another in a single system, the components of the property potential of the enterprise allow to obtain an integrated effect, which can be defined as the sum of the effects of the functioning of individual components.

Keywords: Potential, property, formation, asset, economic science.

Постановка проблеми. Висока ступінь інтенсивності конкуренції на споживчому ринку обумовлює необхідність раціонального формування та ефективного використання майнового потенціалу всіх господарюючих суб'єктів ринку. Ефективність використання майнового потенціалу є найважливішим фактором розвитку підприємства.

Кількісне зростання і структурні зміни майнового потенціалу безпосередньо впливають на всі показники ефективності роботи підприємства. У зв'язку з цим виникає необхідність подальшого наукового дослідження проблем формування та розвитку майнового потенціалу підприємства в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження сутності категорії «майно» проводилося багатьма відомими зарубіжними та вітчизняними вченими: К. Векселем, Дж. М. Кейнсом, Д. Б. Кларком, Дж. Локком, К. Марксом, Д. Мілем, Ф. Модільяні, В. Парето, Д. Рікардо, А. Смітом, П. Срафом, Дж. Р. Хіксом, І. Шумпетером.

В сучасних умовах теоретичні та практичні аспекти формування та використання майна та майнового потенціалу підприємства розглядаються в роботах вітчизняних і зарубіжних вчених.

Серед зарубіжних авторів можна відзначити роботи Е. Альтмана, Ю. Бекхема, Дж. М. Ваховича, А. Дамодарана, Е. Дж. Долана, Т. Коупленда, Т. Коллера, Д. Ліндсея, К. Р. Макконела, П. Самуельсона, Е. Хелферта, Дж.

Предметом дослідження є формування та використання майнового потенціалу підприємства.

Метою статті є дослідження теоретичних положень та методичних підходів до формування і використання майнового потенціалу підприємства і практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності його використання в умовах ринкової економіки.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкової економіки при повній самостійності господарюючих суб'єктів, зростання ролі фінансових ресурсів у бізнесі метою кожного підприємства стає стабільне його розвиток. Вартісна оцінка потенціалу, що визначається наявністю активів і джерел їх фінансування, відповідає вартості наявних ресурсів і являє собою майновий потенціал. Забезпечення власним капіталом майнового потенціалу визначає стійкість фінансового стану підприємства. Наявність майнового потенціалу та ступінь стійкості фінансового становища, в свою чергу, визначають економічний потенціал підприємства. Неухильне зростання економічного потенціалу сприяє розвитку бізнесу [7,с.48].

Під потенціалом підприємства прийнято розуміти сукупність показників або факторів, що характеризують його силу, джерела, можливості, засоби, запаси, здібності, ресурси і багато інші виробничі резерви, які можуть бути використані в економічній діяльності підприємства. Потенціал будь-якого підприємства має найбільший вплив не тільки на кінцеві результати всякої його діяльності, а й на межі економічного зростання та структурного розвитку всієї організації.

Вибір напрямку або стратегії розвитку потенціалу підприємства залежить в основному від складу, структури та якості наявних економічних ресурсів, рівня конкурентоспроможності вироблених робіт і послуг, існуючого положення на ринку і майбутніх цілей, наприклад, вийти в лідери, закріпитися серед конкурентів, уникнути банкрутства і т.д.

Майновий потенціал входить до складу економічного потенціалу організації і являє собою характеристику фінансового становища і фінансових можливостей організації. Другим елементом, що входить до складу економічного потенціалу організації, є фінансовий потенціал.

Фінансовий і майновий потенціали тісно взаємопов'язані. Так, більш раціональна структура майна може привести до поліпшення фінансового стану організації, і навпаки.

Майновий потенціал характеризується розміром, складом і станом активів, якими володіє і розпоряджається підприємство для досягнення своїх цілей. При аналізі майнового потенціалу розглядаються його оцінка в грошовій формі (фінансова оцінка), представлена в активі балансу.

Величина майнового потенціалу залежить від дії ряду факторів, а його динаміка визначається досягаються підприємством фінансовими результатами [3].

Слід зазначити, що майновий потенціал – це важливий компонент економічного потенціалу, що складається з трьох частин: основні фонди, оборотні матеріальні засоби (оборотні виробничі фонди та готова продукція), нематеріальна частина (технології, система управління і господарський механізм).

Сучасна економічна наука не дає однозначного визначення поняттю майнового потенціалу організації. Однак, визначення сутності майнового потенціалу є важливою основою для подальших досліджень особливостей його формування, оцінки та використання на підприємстві.

В економічній літературі сьогодні не існує єдиного підходу до визначення сутності та складових майнового потенціалу підприємства, зокрема в роботах багатьох дослідників поняття майнового потенціалу часто ототожнюють з поняттями «майно підприємства», «активи», «капітал підприємства». [8,с.516]

Майновий потенціал являє собою здатність підприємства створювати, накопичувати, зберігати і плідно (адекватно) використовувати матеріальні, нематеріальні, трудові і фінансові ресурси (активи), а також стан і можливості макро-та мікрорівня навколишнього бізнес-середовища для забезпечення конкурентоспроможної діяльності та функціонування в умовах сучасної економіки. Проаналізувавши дане визначення, можна відзначити, що в майновий потенціал підприємства можна виділити дві основні сторони:

- об'єктивну, яка включає в себе всю сукупність матеріальних, нематеріальних, фінансових і трудових ресурсів для виробництва товару;
- суб'єктивну, яка включає в себе здатність працівників підприємства використовувати ресурси з максимальною віддачею [5,с.41].

Основними елементами майнового потенціалу є виробничі (майнові) фонди і технології, які або вже є в наявності і будуть залучені і використані при виробництві, або джерела придбання виробничих фондів. Також варто відзначити,

що він включає в себе сукупність виробничого, тобто технічного та фінансового субпотенціалів.

Ці обидві сторони фінансового стану підприємства взаємопов'язані, таким чином, нераціональна структура майна, його неякісний склад здатні привести підприємство до погіршення фінансового положення і навпаки [1, с.27].

Майновий потенціал підприємства в умовах ринку не є абсолютною характеристикою, так як його існування безпосередньо залежить від стану макроекономіки, конкурентоспроможності даної галузі виробництва і конкурентного середовища. В сучасних ринкових умовах трансформація майнового потенціалу досліджується як зміна елементного складу активів муніципальної власності під впливом суб'єктивних і об'єктивних чинників.

На думку багатьох авторів сучасної економіки, підприємство прийнято розглядати як відкриту операційну систему, враховуючи, що в процесі його формування і використання воно повинно досліджуватися як складна соціально-економічна система з багатогранною структурою активів і відносин її елементів.

Отже, вивчення майнового потенціалу організації необхідно здійснювати у відповідності з двома основними напрямками: вивчення генетичних сторін системи (формування майнового потенціалу: накопичення і розподіл ресурсної підтримки) і вивчення функціональних сторін системи (безпосереднього процесу розвитку майнового потенціалу: структурування та використання майнового потенціалу).

Таким чином, можна узагальнити і представити майновий потенціал як базову функціональну підсистему, яка здатна забезпечувати ефективне функціонування всіх складових і реалізовувати цілі і завдання системи в цілому. Соціально-економічну систему можна визначити, як сукупність ресурсів з обов'язковою і домінуючою участю людського фактора, об'єднаних для досягнення певної мети економічного характеру, організованих належним чином і діючих як єдине ціле" [6]. В рамках системного походу виділяються основні характеристики, які притаманні майновому потенціалу підприємства [3]:

- системна єдність, яка дозволяє вивчати, аналізувати і оцінювати майновий потенціал, як єдине ціле;
- висока динамічність;
- взаємозамінність і взаємообумовленість елементів – відображають альтернативність використання в цілях розвитку організації;
- інноваційність, яка дозволяє відображати вплив перетворень в структурі потенціалу на результати діяльності організації.

Майновий потенціал підприємства є цілісною системою, яка охоплює сукупність підсистем і їх взаємозв'язки, які створюють нові характеристики і можливості. Сутність майнового потенціалу організації визначається як сукупність ресурсів, які контролюються організацією в результаті минулих дій, функціонують у матеріальній, нематеріальній та фінансовій формах, в процесі використання яких підприємство очікує отримати економічну вигоду в майбутньому як результат господарської діяльності у формі чистого доходу, додаткової вартості і чистого прибутку [4,с.212].

Майновий потенціал характеризується величиною, складом та станом активів (перш за все довгострокових), якими володіє і розпоряджається підприємство для досягнення своєї мети [3].

Майновий потенціал характеризується складом і станом активів, якими володіє і розпоряджається підприємство для досягнення своїх цілей. При аналізі майнового потенціалу розглядаються не предметно-речові або функціональні характеристики, а його оцінка в грошовій формі, що представлена в активі балансу. Величина майнового потенціалу залежить від дії ряду факторів, а його динаміка визначається, перш за все фінансовими результатами, які досягаються підприємством.

Збільшення майнового потенціалу в окремих випадках не додає підприємству впевненості в майбутньому, а, навпаки, підвищує ризик банкрутства, наприклад збільшення дебіторської заборгованості. Тоді як поліпшення стійкості фінансового положення знижує залежність підприємства від позикових джерел і забезпечує можливість подальшого розвитку. Слід зазначити, що вплив зовнішнього середовища може виявитися істотним. Зовнішнє середовище вносить свої корективи в оцінку потенціалу підприємства, і при прийнятті управлінських рішень з використання наявних ресурсів і виявлених резервів необхідно враховувати можливості підприємства як відкритої соціально-економічної системи. [6,с.53]

Зазначимо, що конкуренти, надаючи комплексний вплив на функціонування підприємства, на умови формування зовнішніх економічних ресурсів, що споживаються підприємством, і на переваги споживачів, також є атрибутом зовнішнього середовища.

На наш погляд, одним з факторів, що впливають на формування структури майнового потенціалу, є галузева приналежність підприємства. З іншого боку, багато інших факторів, таких як масштаб організації, територіальне розташування,

етап життєвого циклу різних систем організації, сезонна складова, мотивація персоналу до досягнення тих чи інших цілей і підцілей організації справляють істотний вплив на значущість тих чи інших складових майнового потенціалу.

Завдання економістів-аналітиків розставити пріоритети в структурі майнового потенціалу організації і, по можливості, дати їм адекватну оцінку для допомоги керівництву у виконанні головної місії підприємства. Таким чином, зовнішнє середовище впливає на цілі діяльності, процес і умови діяльності, ресурси, які споживаються в процесі діяльності, і власне, результат формування і використання майнового потенціалу, особливо на початковому етапі функціонування підприємства, а також в умовах динамічного, насиченого і перенасиченого ринку.

Висновки. Всі визначення майнового потенціалу підприємства, що існують на даний момент, не включають мобілізацію можливостей організації і тим самим звужують сутність даного поняття.

Майно, як важлива економічна категорія, яка виступає одним з основних умов функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта. Дослідження даної категорії дало нам можливість виявити властиві їй основні ознаки: матеріальний об'єкт (рід) або їх сукупність; приналежність кому-, чому-небудь; сукупність майнових прав або прав і обов'язків, під якими слід розуміти сукупність матеріальних цінностей, майнових прав та обов'язків, що належать фізичній або юридичній особі.

Досліджуючи майновий потенціал підприємства як сукупну можливість його ресурсів забезпечувати досягнення намічених результатів діяльності, слід розглядати кожну складову майнового потенціалу не ізольовано саму по собі, а в системі. Лише взаємодіючи між собою в єдиній системі, компоненти майнового потенціалу підприємства дозволяють отримати інтегрований ефект, який можна визначити як суму ефектів від функціонування окремих складових частин. Майновий потенціал підприємства зумовлений не тільки обсягом ресурсів, а також їх якістю, структурою, ступенем збалансованості складових, раціональністю використання. Поліпшення якісного складу ресурсів підвищує наявний потенціал без збільшення їх обсягу. У процесі свого розвитку майновий потенціал підприємств може збільшуватися або зменшуватися. Останнє відбувається в тих випадках, коли зменшуються власні ресурси підприємства внаслідок відтоку зайнятих, скорочення надходжень матеріальних ресурсів, вибуття основних фондів, не компенсуються їх відновленням.

Список використаних джерел

1. Бугай В.З., Горбунова А.В., Ключева Ю.В. Теоретичні основи формування потенціалу підприємства. Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 1. С. 27–33.
2. Волков А.И. Управление имуществом потенциалом машиностроительных предприятий на основе стоимостного подхода: автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.05. Институт управление, бизнеса и технологий. М., 2011. 24 с.
3. Гончар О. І. Управління потенціалом підприємства за умов євроінтеграції : дисертація на здобут. наук. ступеня докт. экон. наук / О. І. Гончар. – Хмельницький : ХНУ, 2015. – 448 с.
4. Денисюк О.Г. Имущественный потенциал предприятия: сущность, создания, управления: автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.04. Укр. нац. гос.ун-т продуктивности АПК. К., 2014. 21 с.
5. Добыкина О.К., Рыжиков В.С., Касьянюк С.В., Кокотько М.Е., Герасимов А.А. Потенциал организации: формирование и оценка: учебное пособие. К.: Центр учебной литературы, 2015. 208 с.
6. Жилінська Л. О. Основні підходи до оцінки економічного потенціалу підприємства / Л. О. Жилінська // Економічний часопис – XXI. – 2012. – № 9–10. – С. 53–56.
7. Іщук С. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств / С. Іщук // Регіональна економіка. – 2010. – № 3. – С. 48–56.
8. Штимер Л.Т. Теоретичні аспекти економічної сутності категорії «потенціал матеріальних ресурсів підприємства». Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2011. Вип. 8(29). Ч. 1. С. 516–522

References

1. Bugaj V.Z., Gorbunova A.V., Klyuyeva Yu.V. Teorety`chni osnovy` formuvannya potencialu pidpry`emctva. Vicny`k Zaporiz`kogo nacional`nogo univerty`tetu. 2011. # 1. С. 27–33.
2. Volkov A.Y`. Upravleny`e y`mushhectvennym potency`alom mashy`noctroy`tel`ny`x predpry`yaty`j na osnove stoy`moctnogo podxoda: avtoref. dy`s. kand. экон. наук: 08.00.05. Y`ncty`tut upravleny`e, by`zneca y` texnologiy`j. M., 2011. 24 с.
3. Gonchar O. I. Upravlinnya potencialom pidpry`emctva za umov

yevrointegraciyi : dy`certaciya na zdobut. nauk. stupenya dokt. ekon. nauk / O. I. Gonchar. – Xmel`ny`cz`ky`j : XNU, 2015. – 448 c.

4. Deny`cyuk O.G. Y`mushhectvennyj potenciy`al predpry`yaty`ya: cushhnoct`, cozdany`ya, upravleny`ya: avtoref. dy`c. kand. ekon. nauk: 08.00.04. Ukr. nacz. gos.un-t produkty`vnocty` APK. K., 2014. 21 c.

5. Dobyky`na O.K., Ryzhy`kov V.C., Kas`yanyuk C.V., Kokot`ko M.E., Geracy`mov A.A. Potency`al organy`zacy`y: formy`rovany`e y` oцenka: uchebnoe rosoby`e. K.: Centr uchebnoj ly`teratury, 2015. 208 c.

6. Zhy`linc`ka L. O. Ocnovni pidxody` do ocinky` ekonomichnogo potencialu pidpry`yemctva / L. O. Zhy`linc`ka // Ekonomichny`j chacopy`c – XXI. – 2012. – # 9–10. – С. 53–56.

7. Ishhuk C. Konceptual`ni zacady` formuvannya ta rozvy`tku vy`robny`chogo potencialu promy`clovy`x pidpry`yemctv / C. Ishhuk // Regional`na ekonomika. – 2010. – # 3. – С. 48–56.

8. Shty`mer L.T. Teorety`chni aspekty` ekonomichnoyi cutnocti kategoriyi «potencial material`ny`x recurciv pidpry`yemctva». Ekonomichni nauky`. Ceriya «Oblik i financy`». 2011. Vy`p. 8(29). Ch. 1. С. 516–522

Труш Юлія Леонідівна,

к.е.н., доцент, Національного університету харчових технологій

e-mail: yuliya633@ukr.net

Шетела Олена Михайлівна,

e-mail: lena6611@ukr.net

Данные об авторе

Труш Юлия Леонидовна,

к.э.н., доцент, Национального университета пищевых технологий

e-mail: yuliya633@ukr.net

Шетела Елена Михайловна,

e-mail: lena6611@ukr.net

Data about authors

Trush Julia Leonidovna,

Ph.D., associate professor, National University of Food Technologies

e-mail: yuliya633@ukr.net

Shetela Olena Mykhailivna

e-mail: lena6611@ukr.net